

Examenul de bacalaureat național 2021
Proba E. d)
Logică, argumentare și comunicare

Test 10

Profilul umanist din filiera teoretică, profilul servicii din filiera tehnologică și toate profilurile și specializările din filiera vocațională, cu excepția profilului militar

- Toate subiectele sunt obligatorii. Se acordă 10 puncte din oficiu.
- Timpul de lucru efectiv este de 3 ore.

I. TÉTEL

(30 pont)

A. Írja a vizsgalapra mindegyik kijelentés esetében a helyes válasznak betűjelét! Egyetlen helyes válaszlehetőség létezik.

1. A bizonyítandó tézisre vonatkozó egyik szabály előírja, hogy:
 - a. a bizonyítandó tézis igaz kijelentés kell, hogy legyen
 - b. a bizonyítandó tézis hamis kijelentés kell, hogy legyen
 - c. a bizonyítandó tézis legalább egy igaz kijelentés
 - d. a bizonyítandó tézis legalább egy valószínű kijelentés
2. Egy deduktív következtetés olyan érvelés, amelyben:
 - a. a premissák kevésbé általánosak, mint a konklúzió
 - b. a konklúzió általánosabb a premissáknál
 - c. a konklúzió ugyanolyan általános vagy kevésbé általános, mint a premissák
 - d. a konklúzió általánosabb a premissáknál vagy ugyanolyan általános, mint a premissák
3. A *repülőgép* és a *hajó* a *közlekedési eszköz* nemfogalmának a fajfogalmai. Az alábbi logikai viszony van köztük:
 - a. alárendelt
 - b. ellentétes
 - c. metsző
 - d. ellentmondásos
4. A *Minden szárazföldi emlős gerinces* kijelentés logikai alanya:
 - a. minden emlős
 - b. minden szárazföldi emlős
 - c. szárazföldi emlős
 - d. emlős
5. Az osztályozás szerkezetének a részét képezi:
 - a. az osztályozás alkotóelemei, az osztályok, az osztályozási viszony
 - b. az osztályozás alkotóelemei, az osztályok, az osztályozás kritériuma
 - c. az osztályozott, az osztályozó, az osztályozási viszony
 - d. az osztályozás alkotóelemei, az osztályozó, a meghatározási viszony
6. Tartalmi kör szempontjából a *jegesmedve* fogalma:
 - a. abszolút, konkrét
 - b. nem üres, pontos
 - c. elvont, egyszerű
 - d. elosztott, összetett
7. A *Ha egyes madarak repülnek, akkor minden madár repül* következtetés konklúziója:
 - a. igaz
 - b. helyes
 - c. biztos
 - d. valószínű

8. A tárgyaknak az az osztálya, amelyre egy teljes indukció vonatkozik:
- homályos
 - véges
 - végtelen
 - meghatározatlan
9. Az alábbi fogalmak kiterjedési körük csökkenő sorrendbe való helyes rendezését képezi:
- gyümölcs, cseresznye, keserű cseresznye
 - keserű cseresznye, cseresznye, gyümölcs
 - gyümölcs, keserű cseresznye, cseresznye
 - keserű cseresznye, gyümölcs, cseresznye
10. A *Minden macska emlős* kategorikus kijelentés formulája a:
- SiP
 - SeP
 - SoP
 - SaP

20 pont

B. Adottak az A, B, C, D és E fogalmak: az A és a B fogalmak ellentétes viszonyban állnak, a C az A és a B fogalmak nemfogalma. D fogalom metsző viszonyban áll a C fogalommal, ellentétes viszonyban állva az A és a B fogalmakkal, míg E fogalom a D fogalom alárendeltje és ellentétes viszonyban áll az A, B, C fogalmakkal.

- Ábrázolja az Euler-diagram módszer segítségével egyetlen diagramon belül az öt fogalom közti logikai viszonyt. **2 pont**
- Az A, B, C, D és E fogalmak közti viszonyok alapján állapítsa meg, hogy az alábbi kijelentések közül melyek igazak és melyek hamisak? (Az igaz kijelentéseket **I**-vel, míg a hamisakat **H**-val jelöljétek):
 - Minden C (van) A.
 - Egyetlen B sem D.
 - Egyetlen C sem D.
 - Némely A nem B.
 - Némely A (van) C.
 - Minden D (van) A.
 - Némely E (van) A.
 - Némely B nem E.

8 pont

II. TÉTEL

(30 pont)

Adottak a következő kijelentések:

- Egyetlen jószándék sem elegendő megvalósítani valamit.*
- Némely szeretett személytől származó kritika építő jellegű.*
- Némely híresztelés nem igaz.*
- Minden iskolán kívüli tevékenység kedves a tanulónak.*

- A.** Szerkessze meg természetes és formális nyelven egyaránt az 1-es kijelentés ellentétét, a 2-es kijelentés ellentmondóját, a 3-as kijelentés alárendelt ellentétét és a 4-es kijelentés alárendeltjét! **8 pont**
- B.** Alkalmazza a megfordítás és az átalakítás műveleteit, leszámaztatva az 1-es és a 2-es kijelentés mindegyikének helyes megfordítottját és átalakítottját formális és természetes nyelven egyaránt. **8 pont**
- C.** Alkossa meg formális és természetes nyelven egyaránt a 3-as kijelentés fölérendeltjének a megfordított átalakítottját, valamint a 4-es kijelentés alárendeltjének a megfordítottját. **6 pont**
- D.** Két tanuló, X és Y, a következőképpen vélekedik:

X: *Ha egyes minőségi termékek nem drágák, akkor egyetlen drága termék sem minőségi.*
Y: *Abból a tényből kiindulva, hogy minden fiatal érdekelt a saját jövőjét illetően, következtethetjük, hogy egyetlen fiatal sem érdektelen a saját jövőjét illetően.*

A fenti helyzetből kiindulva:

- a. vázolja formális nyelven a két tanuló vélekedését; **4 pont**
- b. határozza meg a formalizált következtetések logikai helyességét/helytelenségét; **2 pont**
- c. magyarázza meg X tanuló következtetésének logikai helyességét/helytelenségét! **2 pont**

III. TÉTEL (30 pont)

- A.** Adott a következő két szillogisztikus módozat: aeo-1, iai-3.
- 1.** Írje le mindkét szillogisztikus módozatnak megfelelő következtetési sémát, és alkosson természetes nyelven egy szillogizmust, amely megfelel a fenti következtetési sémák valamelyikének! **8 pont**
 - 2.** Ellenőrizze a Venn-diagram módszer segítségével mindkét szillogisztikus módozat érvényességét, leszögezve egyúttal azt is, hogy milyen döntésre jutott! **6 pont**
- B.** Alkosson, formális és természetes nyelvezetben egyaránt, egy igaz premisszákból álló érvényes szillogizmust, amelynek alapján igazolja a következő kijelentést: *Egyes gazdasági javak hozzáférhetetlenek a lakosság egy része számára.* **6 pont**
- C.** Adott a következő szillogizmus: *Egyes sportok olyan tevékenységek, amelyek erősítik a versenyszellemet, mivel minden egyéni megmérettetés olyan tevékenység, amely erősíti a versenyszellemet, mert egyes sportok egyéni megmérettetések.*

A fenti szillogizmusból kiindulva állapítsa meg, hogy az alábbi kijelentések közül melyek igazak és melyek hamisak! (Az igaz kijelentéseket **I** betűvel, míg a hamisakat **H** betűvel jelöljétek!)

- 1.** A középfogalom elosztott az alsó premisszában.
 - 2.** A szillogizmus alsó fogalmát az *egyéni megmérettetés* fogalom képezi.
 - 3.** Mind az alsó mind a felső fogalom elosztott a konklúzióban.
 - 4.** A szillogizmus felső premisszája egyetemesen állító kijelentés. **4 pont**
- D.** Adott az alábbi meghatározás:
Az iskola az az intézmény, amelyben az iskolások tanulnak.
- a. Nevezzen meg egyet a meghatározás szabályai közül, amelyet a fenti meghatározás megsért! **2 pont**
 - b. Említsen meg egy másik, a meghatározás helyességére vonatkozó szabályt, amely eltér az a. pontban azonosítottól, és szerkesszen az „iskola” fogalomra egy olyan meghatározást, amely megsérti az említett szabályt. **4 pont**